

УДК: 373.018.523]:37.013.42(477)

Іванюк Ганна Іванівна

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки і психології
Педагогічного інституту
Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ
h.ivaniuk@kubg.edu.ua

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті висвітлено основні методологічні підходи до моделювання профільної школи. Обґрунтовано саме ті, що уможливають найбільш повне розкриття потенціалу сільської школи, а саме: тісні зв'язки з соціокультурним середовищем; внутрішня диференціація, що визначається особистісними сенсами учнів до профільної професійно зорієнтованої шкільної освіти. Зміст статті розроблено за результатами теоретичного аналізу проблем моделювання освітніх систем і вивчення стану діяльності профільних шкіл у сільській місцевості. Подано алгоритм моделювання профільної (старшої) школи з урахуванням специфічних чинників освітніх середовищ у сільській місцевості. Узагальнення та рекомендації, що подано в змісті статті можуть бути принагідними для розроблення концепцій профільного навчання та моделювання профільних шкіл у сільській місцевості.

Ключові слова: «моделювання»; «профільна школа»; «соціокультурний підхід»; «середовищний підхід»; «особистісно орієнтований підхід»; «принципи моделювання»; «соціально-педагогічні умови»; «етапи моделювання».

Постановка проблеми. «Сільська школа» (школа у сільській місцевості) – поняття інтегроване. Характерною особливістю діяльності сільської школи є її поліфункціональність, адже, окрім освітньої, просвітницької, вона виконує цивілізаційну, соціокультурну, етнокультурну функції. На відмінну від міської, сільська школа має тісні зв'язки із соціальним середовищем, що зумовлює раннє входження учня у господарську взаємодію з дорослими. В освітньому просторі України школа в сільській місцевості розвивається на спільній з міською нормативно-правовій базі. Особливості функціонування профільної школи ґрунтуються на індивідуально-значущих сенсах учнів щодо професійного вибору в специфічних соціально-культурному, економічному середовищах села. Узагальнення теорії і практики моделювання профільних шкіл у сільській місцевості має як теоретичну, так і практичну значущість.

Аналіз досліджень та публікацій. З огляду на заявлену проблематику проаналізовано теоретичні джерела, що розкривають основні методологічні підходи. Варто відмітити, що соціокультурний підхід отримав досить ґрунтовне тлумачення у філософії освіти (Б. Гершунський [1; 2], Н. Крилова [5], Я. Нейматов [6], А. Ярошенко [12]). Проте соціокультурний контекст розвитку якісних змін щодо діяльності профільної сільської школи відпрацьовано недостатньо.

Спираючись на наукові ідеї сучасних українських учених (Н. Бібік, О. Ляшенко, В. Луговий, С. Максименко, О. Сухомлинська) [3, 9–11, 13–17, 19–23, 24–28, 35–40] ми розглядаємо зовнішню і внутрішньошкільну диференціацію у сенсі змін освітніх парадигм.

Як засвідчує вивчення наукових розвідок із проблем профільного навчання, окремі аспекти цієї проблеми є предметом досліджень українських учених: організація профільного навчання в сільських школах (Н. Шиян) [11]; соціально-педагогічні умови моделювання профільної школи в сільській місцевості (Г. Іванюк) [4]; організаційне та змістово-методичне забезпечення профільного навчання (А. Самодрин) [10]; соціально-професійний вибір учнів (М. Піддячий) [8].

Ми опираємося на ключову ідею, а саме: розвиток соціально-педагогічних засад діяльності сільської школи ототожнюється з послідовними змінами мети, завдань, змістово-методичного забезпечення, організації загальної середньої освіти в сільській місцевості, професійних вимог до вчителя сільської школи та динамікою мережі навчальних закладів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Як засвідчує практика, профілізація в багатьох школах є в першу чергу намаганням адаптувати педагогічні колективи, учнів до сучасних освітніх норм. Для впровадження ефективного профільного навчання школа потребує радикальних змін, насамперед уточнення навчальних планів та відміни жорсткої регламентації профільних курсів, упорядкування нормативно-правового забезпечення, підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Мета – обґрунтувати основні методологічні підходи, принципи, соціально-педагогічні умови до моделювання профільних шкіл у сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. У період незалежної України діяльність сільської школи ґрунтується на особистісно орієнтованій парадигмі освіти та внутрішньошкільній диференціації. Основою парадигми є актуалізація особистісних сенсів учня до мети та якості освіти (продукту), що має цінність у соціально-культурному середовищі села.

Поняття «педагогічна парадигма» розглядаємо як «модель-стандарт вирішення педагогічних завдань» [9, с. 568], що формується соціально-економічними, культурними, ідеологічними запитами суспільства на освіту молодого покоління. Внутрішні соціально-економічні суперечності зумовлюють випередження потреб щодо оновлення змісту шкільної освіти, що приводить до змін парадигмальних концептів.

Цивілізаційний підхід до моделювання профільних шкіл є визначальним щодо прогнозування перспектив та особливостей розвитку сільської школи, адже сільська школа вже сьогодні має відповідати на виклики глобалізованого суспільства. Пошук інноваційних шляхів розвитку моделей сільських шкіл здійснюється з урахуванням потреб особистості, створення педагогічних умов для її розвитку та саморозвитку. Як зазначено вище, на діяльність сільської школи впливають соціальні, економічні, культурні взаємозв'язки середовища її функціонування.

Середовищний підхід до моделювання профільних шкіл зумовлює врахування запитів батьків щодо профільного навчання дітей, ціннісних орієнтацій, освітянських традицій. Вплив соціально-культурного середовища є істотним фактором розвитку особистості, сукупністю можливостей для її розвитку, вмістилищем яких є соціальне і просторово-предметне оточення [7]. Соціальне середовище часто формує громадську думку щодо освітньо-професійного вибору. Відтак підтримка батьками, громадськістю педагогічних новацій є позитивним чинником.

Соціальні, культурні середовища сільських шкіл різняться чисельністю, а також наявністю чи відсутністю історико-культурного потенціалу. Наприклад, на мапі України є традиційні центри культури: с. Петриківка (Дніпропетровська

область), с. Трипілья (Київська область), с. Яворів (Івано-Франківська область). Соціальне, культурне середовище цих населених пунктів, безумовно, впливає на визначення цілей профілізації, змісту та форм позашкільної роботи. Середовищний підхід до моделювання профільних шкіл має спільні риси з аксіологічним, оскільки соціальне, культурне середовище є також носієм цінностей (національних, загальнолюдських).

Особистісно орієнтований підхід до моделювання профільних шкіл у сільській місцевості зумовлений щонайперше її малочисельністю. Актуальність цього підходу зумовлена пріоритетом розвитку ціннісно-емоційної сфери особистості, її світоглядних позицій, освітньо-професійної діяльності, ставлення до себе та свого оточення.

Професійна діяльність учителя сільської школи наближена до життя сільських родин. Учитель сільської школи краще знає своїх учнів, на відміну від педагога міського загальноосвітнього навчального закладу. Відтак, у сільській школі кращі можливості для реалізації індивідуального підходу; організації профільного навчання за індивідуальними програмами.

Вихідним положенням щодо моделювання профільних шкіл є науково обґрунтовані способи взаємодії суб'єктів педагогічного процесу з метою його оновлення або розроблення якісно нової моделі освітньої системи, що відповідає запитам суспільства та особистості, забезпечує умови для особистісного і професійного розвитку та саморозвитку, функціональності загальної середньої освіти випускників. Моделювання профільної школи в сільській місцевості має цілий спектр особливостей. Тому варто виокремити ті принципи, які найістотніше їх відбивають:

– принцип природо- та культуровідповідності слугує вихідним положенням щодо з'ясування потреб, інтересів учнів та їхніх батьків до змісту профільного навчання та проектування функціональності змісту профільних курсів, курсів за вибором, застосування в майбутній професії, врахуванні можливостей ринку праці села, регіону;

– принцип варіативності та гнучкості, альтернативності й доступності освітніх програм, відповідності їх суспільним та особистісним освітнім цілям. Варіативність і гнучкість прогностичних, змістових моделей профільних шкіл у сільській місцевості зумовлені впливами демографічних, природних, економічних чинників, рівнем освіти батьків і соціуму, ціннісними орієнтаціями щодо освіти та місця особистості в соціумі. Навчальні плани, зміст профільних та курсів за вибором, з одного боку, розробляються з урахуванням цілей і мети профільної школи, з іншого – з урахуванням потреб особистості, соціального оточення. Організація освітнього процесу в малочисельних (однокомплектних профільних школах) вимагає особливо гнучкого планування складання розкладу (врахування динаміки малих груп, індивідуальних освітніх профільних програм учнів). Врахування суспільних цілей і мети профільного навчання, кадрових, матеріальних можливостей школи та потреб учнів щодо якісної профільної загальної середньої освіти вимагає ретельного komponування елементів варіативної складової змісту освіти;

– принцип інтеграції та кооперації освітніх ресурсів в освітньому просторі сільської школи. В школах сільської місцевості традиційно (склалися в другій половині XX ст.) існують зв'язки із соціальними, культурними закладами та установами, господарськими підприємствами. Школа в сільській місцевості виконує специфічну, соціокультурну та інтегруючу функцію. Сільська школа найчастіше виступає в ролі інтегратора освітніх ресурсів, що зумовлює створення відповідних її потребам матеріальних, організаційних умов моделювання профільної школи. Сутність принципу кооперації розкривається в організаційних моделях профільної школи: навчально-виховний комплекс, «школа – соціокультурний комплекс», «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад», «загальноосвітня школа – вищий навчальний заклад», «загальноосвітній навчальний заклад – заклад професійно-технічної освіти»;

– принцип індивідуалізації має місце в реалізації індивідуальних освітніх програм учнів, особистісно зорієнтованих освітніх технологій (проектна технологія: врахування у змісті навчальних, соціальних проектів тих проблем,

розв'язання яких важливе як для особистості, так і для соціуму; залучення учнів до навчально-пошукової роботи: дослідження проблем історії, культури, перспектив соціального, економічного розвитку села, регіону. Для шкіл у сільській місцевості актуалізується й проблема дистанційної форми профільного навчання (орієнтація на індивідуальні профільні програми, додаткові освітні послуги).

У структурі соціально-педагогічних умов ми робимо акцент на соціально-економічному та суспільно-політичному механізмах взаємодій (взаємовпливів) на розвиток профільної школи. Соціальні, культурні умови моделювання містять і соціокультурну складову – сукупність економічних, соціальних і культурних взаємозв'язків, ціннісних орієнтацій, мотивів вибору, освітніх траєкторій, що відповідають вимогам суспільства щодо життєстверджуючої діяльності особистості, забезпечення можливостей для її саморозвитку, самоорганізації та впливу на соціальні процеси. Цей вплив буде залежати від якості профільної освіти, її культурної складової. Врахування в змісті освіти ціннісного конструкту культурного середовища сприяє не лише засвоєнню спадкоємності культур, а й формуванню в учнів розуміння самовартості кожної з них, толерантного ставлення до культур інших народів, готовності до культуротворчої співпраці.

Соціальні, культурні умови постановки цілей і мети, завдань профільної школи ґрунтуються на узагальнених, узгоджених суспільних цілях і меті та поєднуються з тими, які ставить перед школою соціальне середовище (батьки, громадськість, органи місцевого врядування). Оскільки школа забезпечує педагогічно доцільні умови для розвитку особистості, її готовності до життєтворення в соціальному середовищі, то цілі, мета і завдання профільної школи конкретизуються з урахуванням перспектив соціального, економічного розвитку села, регіону.

Результати теоретичного аналізу та вивчення стану означеної проблеми у практиці сільської школи уможливили виокремлення низки умов розвитку профільної школи в сільській місцевості.

Соціальні умови щодо інтеграції освітніх ресурсів профільної школи. На організаційному етапі моделювання профільної школи уточнюються форми інтеграції та кооперації, особливості взаємозв'язків між суб'єктами (сільськими громадами, агрогосподарствами, закладами культури та школою).

З огляду на проблематику окреслених студій виокремлюємо доцільні педагогічні умови, конкретизовані у змісті, плануванні, організації профільної школи:

- щодо змісту профільного навчання – це сукупність мети, змісту, форм, методів прийомів навчання і виховання та взаємозв'язків із соціокультурним, природним, інформаційним середовищем загальноосвітнього навчального закладу, що спрямовані на вирішення певних педагогічних завдань допрофільної та профільної підготовки учнів;

- щодо планування профільної школи: підготовка педагогічного колективу до сприйняття цілей моделі профільної школи, професійної компетентності щодо впровадження в освітній процес інтерактивних технологій (врахування суб'єктності учня, його потреб до розвитку та саморозвитку), інформаційних-комунікаційних технологій;

- щодо організації профільної школи: здійснення діагностики освітніх можливостей та результатів освітніх досягнень учнів (як передпрофільної, основної школи, так і старшої), педагогічного супроводу щодо рефлексії їхніх інтересів, соціального, культурного, профільного самовизначення; розроблення моделі випускника профільної школи; визначення освітнього продукту; педагогічної підтримки та супроводу учня щодо проектування індивідуальних освітніх програм; здійснення педагогічно доцільного програмово-методичного забезпечення освітнього процесу: готовності вносити свої пропозиції щодо навчального плану (варіативної складової); самостійно розробляти освітню програму з предмета (з урахуванням вимог Державного стандарту, освітніх потреб старшокласників, напряму профілізації); проектування змістових ліній навчального предмета з урахуванням результатів сучасних наукових пошуків, освітніх потреб учнів і профілю підготовки; розроблення авторських особистісно

зорієнтованих технологій навчання; розроблення навчально-методичних комплектів профільних курсів за вибором, навчально-пошукових проектів, навчальних практик; формування позитивного іміджу профільної школи (моделей освітньої системи), залучення батьків до продуктивної взаємодії зі школою. Взаємозв'язок соціальних і педагогічних умов, їх взаємозумовленість є визначальним щодо змістового, інформаційного, технологічного наповнення моделі профільної школи.

За результатами теоретичного аналізу, вивчення практик ми пропонуємо алгоритм моделювання профільної школи в сільській місцевості. Розглядаємо послідовність кроків щодо виконання дій з уточнення цілей, завдань, концептуальних ідей; структури школи; соціальних, культурних та педагогічних взаємозв'язків; аналізу і корекції моделі профільної школи:

1) з'ясування когнітивних рівнів учнів основної школи, їхніх інтересів, професійних запитів, готовності до вибору профілю навчання; 2) вивчення запитів батьків щодо профільного вибору старшокласників, потреб регіонального ринку праці; 3) виокремлення концептуальних ідей моделі школи; визначення мети і завдань (навчальна – когнітивна мета; особистісного розвитку); уточнення освітніх результатів (з'ясування, діагностика потреб, інтересів); 4) уточнення змісту освіти: структурування змісту, виділення освітніх елементів та їх взаємозв'язків, посилення операційної компоненти пізнавального процесу учнів, технологічність освітнього процесу; 5) організаційно-методичне забезпечення освітнього процесу; 6) діагностика і корекція якості освітніх досягнень учнів; проектування нових завдань. Деталізуючи дані в табл. 1, можемо додати, що на прогностично-ціннісному етапі моделювання профільної школи необхідне з'ясування ціннісних орієнтацій батьків щодо запитів освітньої, професійної підготовки їхніх дітей, оскільки школа в сільській місцевості має тісні взаємозв'язки з соціальним і культурним середовищем.

Прогнозування цілей та освітніх результатів, безумовно, має відповідати на запитання: «Кого вчити?».

Таблиця 1

Алгоритм моделювання профільної школи

Етапи моделювання
Прогностично-ціннісний етап
З'ясування рівнів розвитку учнів, можливостей щодо розвитку здібностей (від фізичного розвитку – до рівня соціалізації), ціннісних орієнтацій батьків щодо освіти їхніх дітей, інтересів учнів
Концептуальний етап
Суспільний освітній ідеал, модель учня; потреби ринку праці (села, району, області, держави)
Цільовий етап
Державний стандарт змісту освіти; варіативність змісту освіти: профільні курси, курси за вибором; предметний зміст як набір знань, умінь і навичок, що сприяє суб'єктності даної соціокультурної галузі, людської діяльності, ключових компетентностей, допрофільна і профільна підготовки, художня і технічна творчість, спортивна діяльність і т.ін.
Способи освітньої діяльності, суб'єктність і технологічність
Способи комунікації, що сприяють створенню умов для саморозвитку, духовно-морального самостворення
Етап моделювання змісту, планування та організації освітньої діяльності
Уточнення освітньої парадигми: а) дидактичної – поглиблення і розширення навчальних предметів; б) дидактико-психологічної – поєднання предметного навчання з підтримкою психологічної служби; в) пріоритет розвивальних методів освіти на психологічній основі
Наявність психологічної і дидактичної компетентності вчителів: а) розвивальна освіта, відмінності від традиційних форм навчання; б) володіння знаннями про типи взаємодії в освітньому середовищі (авторитарної, демократичної і гуманістичної), готовність до проектування індивідуальних програм розвивального середовища; в) знання методів психологічного і дидактичного проектування: мета, завдання, форми, зміст, корекція, аналіз результатів; г) різні способи педагогічної взаємодії, робота в групі з батьками, колективом, керівником; д) готовність до емпатії та рефлексії
Аналітичний етап
Аналіз ефективності та корекція моделі профільної школи

Під час концептуального етапу моделювання відбувається виокремлення ключових ідей (на кого зорієнтована модель школи). Вирішуються педагогічні стратегії («Для чого вчити?»), узгоджується взаємодія школи з соціальними інституціями сільського регіону, уточнюється модель випускника.

На цільовому етапі моделювання профільної школи конкретизується мета і завдання, узгоджуються зовнішні (суспільні) цілі щодо профільної підготовки учнів

із внутрішніми потребами та інтересами особистості, батьків, потребами ринку праці щодо професійної підготовки.

На етапі моделювання змісту профільної школи, певна річ, однаковою для всіх моделей шкіл є Державний стандарт змісту освіти. Його складають базові загальноосвітні предмети, що становлять інваріантну складову змісту освіти і є обов'язковими для всіх шкіл. Ці предмети реалізують суспільні цілі та завдання загальної середньої освіти. Зміст освіти і вимоги щодо загальноосвітньої підготовки старшокласників визначаються Державним стандартом повної загальної середньої освіти.

У профільних загальноосвітніх навчальних закладах засвоєння змісту навчання може здійснюватися на кількох рівнях. Рівень стандарту – обов'язковий мінімум змісту навчальних предметів, який не передбачає подальшого їх вивчення (історія – у математичному профілі, математика – у філологічному). Академічний рівень забезпечує обсяг змісту, достатній для подальшого вивчення предметів у вищих навчальних закладах. Даний рівень визначається для профільних предметів, однак є базовим (хімія – у фізико-технічному профілі). На рівні стандарту та академічному рівні зміст освіти визначається державними стандартами.

Передбачено поглиблене вивчення навчальних предметів на профільному рівні. Цей рівень передбачає орієнтацію на майбутню професію (курси зарубіжної та української літератури в філологічному профілі). Важливим компонентом змісту профільної освіти є профільні загальноосвітні предмети. Зміст цих предметів реалізує цілі й завдання профільного навчання. Вивчення профільних предметів передбачено на теоретичному рівні: вивчення понять, законів, здійснення науково-пошукової пізнавальної діяльності. Профільні предмети забезпечують прикладну спрямованість (журналістика – в філологічному профілі, основи садівництва – в природничому профілі). Профільних курсів має бути не більше трьох з однієї або споріднених освітніх галузей. Важливе дотримання педагогічної доцільності щодо уточнення вибору профільних курсів (відповідність запитів на освіту потребам економічного, соціального розвитку села, регіону та освітнього потенціалу школи – кадрової підготовки, матеріальної, методичної бази). На цьому етапі планування

модератори проекту змістової моделі профільної школи мають відповісти на запитання: «Чому вчити?».

На етапі планування та організації освітньої діяльності профільної школи відбувається уточнення освітньої парадигми: уточнення рівнів профільного навчання, напрямів профілізації, діагностика профільних, професійних інтересів учнів, вивчення можливостей профільних предметів та курсів за вибором щодо реалізації запитів на освіту учнів та відповідністю перших прогностичній моделі профільної школи.

Важливим аспектом організаційного етапу є підготовка педагогічних кадрів до реалізації мети та завдань означеної моделі профільної школи. Цей етап має відповідати на запитання: «Як учити та кому вчити?»

Компонентами моделі є змістовий, технологічний, ресурсний, організаційно-педагогічний модулі. Розглянемо більш докладно кожен з виокремлених модулів.

Змістовий модуль забезпечує формування системи наукових знань, умінь застосовувати їх у різних видах діяльності (пошукової, практично зорієнтованої). Ключовим завданням модуля є забезпечення систематичного оновлення змісту профілів, а також підготовки учнів до сприйняття цих змін. Зміст індивідуального проекту може містити індивідуальний вибір освітніх програм та їх рівнів з базових курсів, курсів за вибором, профільних курсів. Врахування життєвих планів старшокласників та їхніх батьків; специфіки життєдіяльності, традицій – це є визначальними чинниками моделювання змістової компоненти на основі індивідуальних планів і програм.

Технологічний модуль забезпечує умови для проектування особистого життєвого шляху й професійного самовизначення старшокласників; використання сучасних засобів інформаційних і телекомунікаційних технологій, розвиток дистанційного (індивідуального) профільного навчання. Технологічний модуль є сукупністю різних видів навчально-пізнавальної діяльності, яка є умовою реалізації принципу єдності навчання й розвитку особистості. Важливо те, що діяльність розглядається як умова створення індивідуального та колективного освітнього простору. На етапі старшої профільної школи освітні технології в навчально-

виховному середовищі забезпечують умови особистісного зростання. Технологічний модуль становить собою простір міжособистісної взаємодії в безпосередній або предметно-опосередкованій формі, взаємодії особистості з даним освітнім середовищем та іншими суб'єктами (В. Панов) [7]. Налагодження школою зв'язків із закладами культури (бібліотеками, музичними школами), професійної освіти, підрозділами сільськогосподарських підприємств сприяє формуванню багатовимірного комунікативного простору, що важливо для функціонування профільної школи в сільській місцевості.

Ресурсний модуль. Інтегральні та кооперативні зв'язки сільської школи сприяють безпосередньому об'єднанню (інтеграції) окремих об'єктів (культури, соціальної сфери: будинків культури, бібліотек, цехів чи інших виробничих центрів). Форми інтеграції та кооперації освітніх ресурсів можуть бути різними: спільне використання (наприклад, спортивною чи актовою залом) школою та громадськістю села; користування на основі угоди про оренду.

Організаційно-педагогічний модуль. Формування системи управління профільною школою: прогнозування цілей, мети, завдань, засобів та кінцевих результатів щодо забезпечення для здобуття учнями якісної (функціональної) профільної загальної середньої освіти. У структурі організаційно-педагогічного модуля важливим є якісне планування: складання робочого навчального плану, плану роботи школи з урахуванням соціальних, культурних, педагогічних умов та перспектив її розвитку. Організація науково-методичного супроводу профільного навчання: якість роботи методичних комісій. Важливими є взаємодія та взаємозв'язки з усіма учасниками педагогічного процесу.

Очікувані результати моделювання: врахування позитивних соціально-педагогічних умов проектування профільної школи забезпечує функціональність професійної освіти учнів; педагогічна і соціальна адаптація та освітня підготовка учнів школи I–II ступеня у процесі вивчення профільних предметів у школі III ступеня; забезпечення умов для задоволення освітніх потреб сільських школярів у профільній підготовці, функціональність загальної середньої школи; обґрунтування

соціально-культурних та педагогічних умов моделювання профільних шкіл буде сприяти розвитку варіативних моделей цих шкіл у сільській місцевості.

Висновки. Як засвідчує практика, у сільській місцевості домінують профільні школи, що їх відносимо до залишкових моделей (радянського зразка).

Узагальненні теоретичні висновки щодо моделювання профільної школи у сільській місцевості уможливлють врахування соціально-культурних, економічних, природних середовищ функціонування та реалізації потреб особистості, сільських родин, ринку праці щодо профільної освіти. Важливо, щоб прогностичні наміри щодо моделі розвитку школи мали позитивне сприйняття в соціумі, підтримку органів місцевого самоврядування, інших соціально-культурних інституцій (господарських підприємств різних форм власності, закладів культури тощо).

Осмислення та узагальнення основних методологічних підходів, виокремлення соціально-педагогічних умов, принципів і алгоритму моделювання профільної школи в сільській місцевості можуть слугувати підґрунтям для вироблення сучасних концепцій розвитку варіативних моделей шкіл в освітньому просторі України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гершунский Б. С. Философия образования / Борис Семенович Гершунский. – М.: Моск. психол.-соц. ин-т; Флинта, 1998. – 432 с.
2. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века : в поисках практико-ориентированных образовательных концепций / Б. С. Гершунский. – М.: Совершенство, 1998. – 608 с.
3. Диференціація навчання на різних ступенях загальної середньої освіти: теорія, практика, перспективи: матеріали методологічного семінару АПН України. 20 листопада 2008 року, Київ / [Кремень В.Г. [та ін.] – К. : Педагогічна думка, 2009. – 188 с.
4. Іванюк Г.І. Основи моделювання профільної школи / Г.І. Іванюк // Варіативні моделі розвитку сільських загальноосвітніх навчальних закладів : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В.В. Мелешко. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 160 с. – С. 49-55.
5. Крылова Н. Культурология образования / Ната Крылова. – М.: Нар. образование, 2000. – 272 с.
6. Нейматов Я. М. Образование в XXI веке : тенденции и прогнозы / Ягут Мамедович Нейматов. – М.: Алгоритм, 2002. – 480 с.
7. Панов В. И. Психодидактика образовательных систем : теория и практика / Виктор Иванович Панов. – М.: Питер, 2007. – 347 с.
8. Піддячий М.І. Підготовка старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання : монографія / М.І. Піддячий. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 288 с

9. Психолого-педагогический словарь / Сост. Рапацевич Е.С. – Минск : «Соврем. Слово», 2006. – 928 с.
10. Самодрин А.П. Профільне навчання в середній школі: Моногр. / А.П. Самодрин. – Кременчук: ВЦСГЕІ, 2004. – 384 с
11. Шиян Н. І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика / Надія Іванівна Шиян. – Полтава: АСМІ, 2004. – 442 с
12. Ярошенко А. О. Ціннісний дискурс освіти : монографія / Алла Олександрівна Ярошенко. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 156 с.

Рецензент

Піддячий М.І. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2015

МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОФИЛЬНОЙ ШКОЛЫ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Іванюк Ганна Іванівна

доктор педагогических наук, доцент,
заведующая кафедры педагогики и психологии
Педагогического института
Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев
h.ivaniuk@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье раскрыты основные методологические подходы к моделированию профильной школы. Обоснованно именно те, которые обуславливают наиболее полное раскрытие потенциала сельской школы, а именно: тесные связи с социокультурной средой; внутренняя дифференциация, что определяется личностными смыслами учеников к профильному профессионально ориентированному школьному образованию. Содержание статьи разработано по результатам теоретического анализа проблем моделирования образовательных систем и изучения состояния деятельности профильных школ в сельской местности Украины. Представлен алгоритм моделирования профильной (старшей) школы с учетом специфических факторов образовательной среды. Обобщение и рекомендации, поданы в статье могут быть полезными для разработки концепций профильного обучения и моделирования профильных школ в сельской местности.

Ключевые слова: моделирование; профильная школа; социокультурный подход; средовой подход; личностно ориентированный подход; принципы моделирования; социально-педагогические условия; этапы моделирования.

MODELING OF SPECIALIZED SCHOOLS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

Hanna I. Ivaniuk

Doctor of science in pedagogy, Head of department of Pedagogy and Psychology
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv
h.ivaniuk@kubg.edu.ua

Abstract. In the article the basic methodological approaches to modeling school profile is highlightsd. Substantiates the ones that allow the fullest disclosing the potential of rural schools, namely close ties with socio-cultural environment; internal differentiation, which is determined by personal meaning students for specialized professional oriented school. The content of the article developed based on the results of the theoretical analysis of the results of problems in modeling educational systems and study the status of specialized schools in rural areas. It is posted algorithm of simulation profile (upper secondary) schools, considering specific factors of educational environments in rural areas. Summary and recommendations presented in the content may be occasional to develop concepts profile education and specialized modeling schools in rural areas.

Keywords: modeling, profile school; socio-cultural approach; environmental approach; personal-oriented approach; principles of modeling; social and educational conditions; stages of modeling.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Gershunskij B. S. Philosophy of Education / Boris Semenovich Gershunskij. – M.: Mosk. psihol.-soc. in-t; Flinta, 1998. – 432 p. (in Russian)
2. Gershunskij B. S. Philosophy of Education for the XXI century: in search of practical-oriented educational concepts / B. S. Gershunskij. – M.: Sovershenstvo, 1998. – 608 p. (in Russian)
3. Differentiation of education at different stages of secondary education: theory, practice and prospects materials methodological seminar Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 20 listopada 2008 roku, Kiïv / [Kremen' V.G. [ta in.] – K. : Pedagogichna dumka, 2009. – 188 p. (in Ukrainian)
4. Ivanjuk G.I. Basics of modeling specialized schools / G.I. Ivanjuk // Variativni modeli rozvitku sil's'kih zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv : nauk.-metod. posib. / za zag. red. V.V. Meleshko. – K. : Pedagogichna dumka, 2011. – 160 p. – P. 49-55. (in Ukrainian)
5. Krylova N. Cultural education / Nata Krylova. – M.: Nar. obrazovanie, 2000. – 272 p. (in Russian)
6. Nejmatov Ja. M. Education in the XXI Century: Trends and Forecasts / Jagut Mamedovich Nejmatov. – M.: Algoritm, 2002. – 480 p. (in Russian)
7. Panov V. I. Psycho-didactics of educational systems: theory and practice / Viktor Ivanovich Panov. – M.: Piter, 2007. – 347 p. (in Russian)
8. Piddjachij M.I. Preparing high school students for professional careers in terms of profile education : monografija / M.I. Piddjachij. – K.: Pedagogichna dumka, 2008. – 288 p. (in Ukrainian)
9. Psycho-Pedagogical Dictionary / Sost. Rapacevich E.S. – Minsk : «Sovrem. Slovo», 2006. – 928 p. (in Russian)
10. Samodrin A.P. Specialized high school: Monogr. / A.P. Samodrin. – Kremenchuk: VCSGEI, 2004. – 384 p. (in Ukrainian)
11. Shijan N. I. Profile Education in schools in rural areas: theory and practice / Nadija Ivanivna Shijan. – Poltava: ASMI, 2004. – 442 p. (in Ukrainian)
12. Jaroshenko A. O. Valuable educational discourse : monografija / Alla Oleksandrivna Jaroshenko. – K.: NPU imeni M. P. Dragomanova, 2004. – 156 p. (in Ukrainian)